

In memoriam: Jasenka Kodrnja (1946.-2010.)

U Zagrebu je, 1. srpnja 2010. godine preminula doc.dr.sc. Jasenka Kodrnja, istaknuta filozofkinja, sociologinja, književnica i feministica, viša znanstvena suradnica, zaposlena u Institutu za društvena istraživanja u Zagrebu.

Rođena je u Zagrebu, 11. ožujka 1946. godine. Na Filozofskom je fakultetu u Zagrebu 1971. godine diplomirala sociologiju i filozofiju. Od 1973. do 1975. godine pohađala je poslijediplomski studij antropologije u Beogradu. Četiri godine kasnije (1979./1980.) dobila je stipendiju francuske vlade za usavršavanje u Parizu pri *École des hautes études en sciences sociales* kod profesora Alaina Touraina. Na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu je, 2000. godine, doktorirala s tezom *Društveni položaj umjetnica u Hrvatskoj*.

Osim u Institutu, gdje je bila voditeljica projektne grupe i dvaju znanstveno istraživačkih projekata, *Rodno/spolno obilježavanje prostora i vremena u Republici Hrvatskoj* i *Identitet Drugih u Republici Hrvatskoj*, od 2000. – 2009. godine predavala je na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu tri kolegija *Metodiku nastave sociologije* (od 2000. godine), *Uvod u studije roda* (od 2002. godine) i *Feminističke teorije* (od 2007. godine). Bila je, također, urednica biblioteke *Instituta za društvena istraživanja Znanost i društvo*, dugogodišnja članica *Sociološkog društva Hrvatske* te *Hrvatskog filozofskog društva* kojem je od 2005. – 2006. godine bila potpredsjednica.

Uvijek je isticala kako joj je studij sociologije i filozofije bio “čista čarolija” gdje je upoznala novi život i gdje joj se otvorio novi prozor u svijet. Kako je često tvrdila, na nju je veliki utjecaj ostavila 1968. godina i sva zbivanja vezana uz studentski pokret. Tada nije bila aktivistkinja, ali je stekla svijest o “relativnosti interpretacija” i upoznala feminizam. “Sloboda prije svega, dakle poštivanje individue, poštivanje slobode, poštivanje drugoga čovjeka” – postale su njezine osnovne vrijednosti – rekla je u jednom intervjuu. Svoje je humanističke stavove branila čvrsto i nepokolebljivo.

Iako znanstvenica i teoretičarka, Jasenka je isticala važnost aktivističke borbe protiv nepravde i nasilja. Od 1980. godine bila je članica feminističke sekcije “Žena i društvo” pri Sociološkom društvu Hrvatske. Na krilima ideja drugoga vala feminizma ta je sekcija predstavljala jedan od začetaka feminističke institucionalizacije u Hrvatskoj. Njezine članice (spomenimo samo neke – Lydia Sklevicky, Blaženka Despot, Vesna Pusić, Nadežda Čaćinović, Vesna Kesić) su svojim žustrim debatama i diskusijama, umjetničkim i aktivističkim angažmanima s temama žene kao

subjekta u filozofiji, homoseksualnosti, odnosa roda/spola, ženskog pisanja i “žen-skog pisma”, psihoanalitičkog pristupa ženi i sl., doprinijele studijima roda koji su svoj institucionalni okvir doživjeli 1995. godine u sklopu osnovanog Centra za ženske studije u Zagrebu. Na Jasenku je veliki utjecaj izvršio osmogodišnji rad (od 1988. do 1996.) na *SOS telefonu za žene i djecu žrtve nasilja* kojem je 1996. godine bila koordinatorica a u razdoblju od 2000. do 2006. godine, zamjenica koordinatorice. Zagrebački SOS telefon bio je prvi takve vrste u Istočnoj Europi te su uz vlastiti, izuzetno vrijedan rad na organizaciji pomoći ženama, njegove aktivistkinje značajne i po osnivanju prvog *Skloništa za žene žrtve obiteljskog nasilja* 1990. godine, koje je, dvije godine kasnije dobilo svoje službeno nazivlje – *Autonomna ženska kuća*.

U znanstvenom se radu Jasenke Kodrnja može prepoznati kontinuitet stavljanja naglaska na teme spola/roda, kulture i identiteta. U Institutu je nastavila tradiciju istraživanja tematike kojom su se ranije bavile sociologinja Ruža First Delić te filozofkinja Blaženka Despot, koja joj postaje trajnim intelektualnim uzorom. Pod utjecajem njezina opusa Kodrnja nastavlja filozofsko propitivanje ženskosti te dekonstrukcijsku analizu filozofske misli, često nerezistentne na mizoginiju i seksizam.

Kvaliteta znanstvenoga rada Jasenke Kodrnja najbolje se može očitati u poduzetom opsežnom istraživanju čiji su rezultati izloženi u zapaženom zborniku radova pod nazivom *Rodno/spolno obilježavanje prostora i vremena u Hrvatskoj* iz 2006. godine a čija ga ambicioznost, interes i postavljanje problema nimalo ne izdvajaju od inozemnih istraživanja rodne tematike. Osnovni cilj istraživanja bio je “iščitavanje kategorija koje su donedavno, unutar zgrade znanja čovjeka Zapada, bile poimane samorazumljivo rodno neutralnima. To su prostor i vrijeme...”.

Mnogi su njezini tekstovi i izlaganja bili provokativnog karaktera jer su načinjali androcentričnu paradigmu i sintagmu “čovjeka uopće”. Svjesna i vlastitih mijena u proučavanju spola/roda u antologijskom je presjeku svojih radova *Žene zmije – rodna dekonstrukcija*, pokazala mnogobrojne promjene u feminističkoj teoriji, terminologiji i jeziku, kojima je i sama bila protagonistica. Tu pokazuje kako se od pojmova karakterističnih za marksističku teoriju okrenula postmodernističkim konceptima, pa je pisala posebno nadahnuta radovima francuskog postfeminističkog smjera (Irigaray, Cixous, Kristeva itd.). Svakako treba istaknuti da je radovima koji su obrađivali mitologiju i to prije svega onu, koja se odnosila na *Eurinomu* (žena-zmija koja stvara čitav svijet), dala nesumnjiv doprinos rodnom iščitavanju olimpske mitologije te kreativno prikazala degradaciju ženskih likova u njoj.

Kontinuitet Kodrnjina bavljenja rodnom tematikom prepoznaje se i u posljednjoj projektnoj knjizi, zborniku radova *Kultura, Drugi, žene* (2010) u kojoj se propituju Drugi kao “bića pripisane i interiorizirane kulture”. Kultura je u tom kontekstu označena kao paradoksalna, s jedne strane usmjerena ka njegovanju i kreaciji, s druge ka represiji ili krajnjem uništenju.

Objavila je tri znanstvene monografije *Umjetnik u društvenom kontekstu* (1985), *Nimfe, muze, eurinome – društveni položaj umjetnica* (2001), *Žene zmije – rodna dekonstrukcija* (2009), a uredila je samostalno ili u suradnji pet knjiga: *Kultura rada* (1983), *Catalogue of War and Peace* (1990), *Filozofija i rod* (ur. Gordana Bosanac, Jasenka Kodrnja, Hrvoje Jurić) (2005), *Rodno/spolno obilježavanje prostora i vremena u Republici Hrvatskoj* (2006), *Kultura, Drugi, žene* (ur. Jasenka Kodrnja, Svenka Savić, Svetlana Slapšak) (2010). Također, bila je autorica brojnih članaka prvenstveno orijentiranih na analitiku patrijarhalnih vrijednosti.

Imala je brojne interese, pa je tako uz znanstveno – istraživačku karijeru u sklopu koje je objavila brojne znanstveno-stručne radove, imala i za nju jednako značajnu, ako ne i intimno značajniju – književnu karijeru. Objavljivala je poeziju, prozu i esejistiku u *Oku*, *Quorumu*, *Rivalu*, *Književnoj republici*, *Zarezu*, *Novom listu*, *Trećem programu Hrvatskoga radija*, *Novom listu* itd. Dobar dio svojih radova objavila je u knjigama: *Romantičarna* (1990) – roman, *Zagreb je ženskog spola* (2002) – poezija, *Trinaest razloga za šutnju* (2006) – priče, *Pjesme galeotkinja* (2009) – poezija. Neke od njezinih priča i pjesama uvrštene su u antologije. Spomenimo samo neke: *Autobiografski Zagreb: antologija suvremenoga hrvatskog pjesništva o Zagrebu: u povodu 900. obljetnice grada Zagreba i Zagrebačke biskupije* (prir. Vinko Brešić, 1994.), *Zabreg: antologija suvremenog hrvatskog pjesništva o Zagrebu* (prir. Vinko Brešić, 1996.), *Najbolje hrvatske priče 2006.* (prir. Miljenko Jergović, 2007.). Bila je članica *Hrvatskog društva pisaca*.

I kao znanstvenica ali i književnica, Kodrnja je u svome je radu višeslojno zahtijevala subjektivnost za žene. Njezini su stavovi često puta bili sukladni tezama radikalnog feminizma kojima je podcrtavala važnost teorijske i aktivističke borbe protiv patrijarhalne paradigme pa je kao takva često dolazila u sukob s tradicionalistima.

Jasenka se dugo vremena borila s teškom bolešću koja ju je iscrpila i kojoj je podlegla. Pamtit ćemo ju i nedostajati će nam, kao hrabra osoba, nesklona kompromisima, čvrsta u svome opredjeljenju za Čovjeka i to ne unatoč, već usprkos spolu/rodu.

**Mirjana Adamović
Ana Maskalan**

ERRATA CORIGE

U prošlom broju 186 (1) za 2010. godinu došlo je do jednog propusta. Naime, članak Anke Mišetić i Sare Ursić *“Pravo na grad”: Primjer borbe za očuvanje gradskog identiteta u Zagrebu* kategoriziran je kao izvorni znanstveni rad, a u biti je to pregledni rad. Ispričavamo se autoricama.

Glavna i odgovorna urednica:
Ankica Marinović

Izvršni urednik:
Stjepan Tribuson